

พระปรีชาญาณพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

* บดินทร์ ลูประสงค์

ความนำ

มีเอกสารแสดงพระราชกรณียกิจและพระบรมราชโองการราชการแผ่นดินของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เป็นเอกสารมีค่า มีความสำคัญยิ่ง ทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ศิลธรรม การเมือง การปกครองเหนือสิ่งอื่นใด แสดงให้เห็นพระราชกรณียกิจ และการบริหารราชการด้วยพระปรีชาญาณ สุขุม คัมภีร์ภาพล้าลึกในการบริหารบ้านเมืองอย่างยอดเยี่ยมนานัปการ เริ่มแต่ระบบการปกครองแผ่นดิน แบบจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา สมุหนายก สมุหพระกลาโหม ที่ได้ใช้ปกครองบ้านเมืองตามพระอัยการลักษณะพลเรือนและนาทหารหัวเมือง ตั้งแต่สมัยพระเจ้าอยู่หัวไท่ที่มีเอกสารเป็นกฎหมาย ในสมัยพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. ๑๙๙๑ สืบมาจนเปลี่ยนแปลง ในรัชการที่ ๕ ให้มีเสนาบดีว่าการกระทรวง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลง ครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของชาติไทย

เมื่อศึกษาพระราชดำรัสเรื่องแถลงพระบรมราชาธิบายแก่ไขการปกครองแผ่นดินตอนหนึ่งว่า “ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้รับราชสมบัติ รับหน้าที่อันยิ่งใหญ่ ในพนักงานที่จะบำรุงรักษาแผ่นดิน ซึ่งเป็นพนักงานอย่างสูงและเป็นการอันหนัก ยาก ที่ทำการให้สะอาดได้เต็มที่ตามที่ต้องการมาจนถึงบัดนี้ ก็กว่า ๑๙ ปีแล้ว (เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๑) ถึงแม้ว่าในเบื้องต้น ซึ่งมีผู้สำเร็จราชการแผ่นดินดูเหมือนหนึ่งจะเป็นผู้รับผิดชอบในราชการทั้งปวงแทนตัวข้าพเจ้า เป็นการแบ่งเบาจากข้าพเจ้าบ้างก็ดีแต่ความที่เป็นเช่นนี้จะมีจริงบ้างก็ไม่เกิน ๓ ปี ตั้งแต่แรกได้ราชสมบัติมา แต่ส่วนตัวข้าพเจ้าเองรู้สึกว่าได้รับความหนักมาจำเดิมตั้งแต่ได้นั่งในเศวตฉัตรจนถึงบัดนี้ แต่ความหนักนั้นเปลี่ยนไปต่าง ๆ ไม่เหมือนกันในสามสมัย คือ แรก ๆ กลาง ๆ และบัดนี้”

พระราชดำรัสนี้ให้ความรู้เป็นอย่างดี รัชกาลที่ ๗ ทรงกล่าวไว้ในพระราชนิพนธ์ คำนำการพิมพ์ เมื่อวันที่ ๑๒

ตุลาคม ๒๔๗๐ ว่า

“เมื่อข้าพเจ้ากลับจากทวีปยุโรปเมื่อครั้งหลังนี้ใน พ.ศ. ๒๔๖๗ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ ทรงพระราชดำริว่า ข้าพเจ้ามีอายุสมควรจะเล่าเรียนประเพณีการปกครองบ้านเมืองและราชการแผ่นดิน เพื่อให้สามารถสนองพระเดชพระคุณได้ตามโอกาส จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยามหิธรนำหนังสือราชการแผ่นดิน เรื่องสำคัญ ๆ อันเป็นหลักราชการ มาให้ข้าพเจ้าอ่านและศึกษา ในบรรดาหนังสือที่เจ้าพระยามหิธรได้นำมาให้ข้าพเจ้าอ่านนั้น มีพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงในเรื่องการเปลี่ยนแปลงแก้ไขการปกครองแผ่นดินซึ่งข้าพเจ้าได้ให้พิมพ์ขึ้นนี้”

ฯลฯ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากแบบเดิม (จตุสดมภ์) เป็นตั้งกระทรวง ๑๒ กระทรวง นี้ต้องนับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง ซึ่งเรียกได้อย่างพูดกันตามธรรมดาว่า “พลิกแผ่นดิน” ถ้าจะใช้คำภาษาอังกฤษ ก็ต้องเรียกว่า

“REVOLUTION” ไม่ใช่ “EVOLUTION”

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กล่าวถึง พระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๕ ตอนหนึ่งว่า “เมื่อข้าพเจ้าได้อ่านเอกสารเรื่องนี้โดยตลอด ก็ยังทำให้เห็นว่า “พระปรีชาญาณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวล้าลึก และทรงหยั่งทราบถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ทุกประการ จนสุดท้ายจะกล่าวให้ถูกถ้วนได้นอกจากนั้นยังแสดงให้เห็นให้เราได้เห็นได้ทราบ ว่า พระองค์ทรงปกครองบ้านเมือง และทรงนำประเทศชาติให้ผ่านพ้นมหันตภัยทางการเมืองมาได้ด้วยความยากลำบากปานใด ด้วยเหตุนี้ พระมหากษัตริย์คุณของพระองค์จึงมีต่อพลกนิกรชาวไทยถ้วนหน้า ทรงพิทักษ์ความยุติธรรมให้แก่พลกนิกรทั้งแผ่นดิน เหมือนอย่างพ่อกับลูกนี้เองที่พลกนิกรทั้งชาติได้พร้อมใจกันถวายพระนาม “พระปิยมหาราช” แก่พระองค์

ผู้เขียนขอนำพระราชหัตถเลขามาเผยแพร่เป็นการเฉลิมพระเกียรติเป็นการยืนยัน เพื่อจะได้จดจำและสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ ดังต่อไปนี้

นาย ก.ส.ร. กุหลาบ หมื่นพระบรมเดชานุภาพ

มีพระมหากษัตริย์ ไม่ผูกโกรธ แม้นายกุหลาบ ตฤณฉานนท์ จะเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ตีพิมพ์ในสยามประเทห์ เสียคดีให้กระเทือนพระราชหฤทัยและหมื่นพระบรมเดชานุภาพ อ้างว่ามีบัญชีพระนาม เจ้าแผ่นดินครั้งกรุงสุโขทัยทุกพระองค์ พระองค์สุดท้าย ทรงพระนามพระจุลปิ่นเกศเป็นราชโอรสพระปิ่นเกศ เทียบพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งเป็นเรื่องโกหกขึ้นทั้งสิ้น ครั้นเห็นทรงอดกลั้นเฉยอยู่ก็กำเริบ มิได้เกรงพระบรมเดชานุภาพ ทรงเห็นว่า นายกุหลาบ ตฤณฉานนท์มีความคลุ้มคลั่ง เสียจริตกำเริบกำเริบขึ้น จึง “ให้พระอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง จับตัวนายกุหลาบ ไปส่งโรงพยาบาลคนเสียจริต ให้คุมขังไว้จนกว่าจะสิ้นพยศ เป็นปกติ---

นายกุหลาบ ถูกขังอยู่ ๓๕ วัน ก็ทูลเกล้าทูลกระหม่อมขอพระราชทาน พระมหากรุณา ขอพระราชทานอภัยโทษก็ทรงพระกรุณาพระราชทานอภัย “เห็นว่าเรื่องราวไม่ฟังสร้าแล้ว ค่อยสงบระงับลงแล้ว ยอมเชื่อทานบล ให้ปล่อยตัวไป เมื่อฟังสร้าอีก ก็จะต้องรักษากันอีก” (หน้า ๓๘๓-๓๘๐) จะเห็นว่ามีได้ทรงถือ โกรธนายกุหลาบแต่ประการใดเลย ดูจะทรงเห็นเป็นขบขันด้วยซ้ำไป

มีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า นายกุหลาบซึ่งเขียนชื่อตัวเองใช้หนังสือชื่อว่า ก.ส.ร. ผู้ออกหนังสือพิมพ์ตั้งชื่อว่าสยามประเภทได้แต่งเรื่องราว ซึ่งเป็นความโกหกแซกแซงลงในความจริงมาช้านาน ปรากฏอยู่แก่ผู้ซึ่งมีความรู้แลมีปัญญาทั่วหน้าแล้วนั้น บัดนี้แต่งข้อความต่อมานอกความจริง โกหกขึ้นใหม่ทั้งเรื่องมากขึ้นกว่าแต่ก่อน คำที่โกหกนั้นย่อมอาศัยเทียบเคียงความที่ปรากฏในพระราชพงษาวดารบ้าง เทียบเคียงการที่เป็นไปอยู่ในปัจจุบันนี้ ถ้อยคำเลทางความคิดแลเรียบใกล้ไปในทางสบประมาทต่อผู้มีบรรดาศักดิ์ซึ่งล่วงไปแล้ว แลที่ยังดำรงอยู่เนื่อง ๆ หนักขึ้น จนในที่สุดนี้บังอาจแต่งความโกหกลงในหนังสือสยามประเภทว่า มีบาญชีพระนามเจ้าแผ่นดินครั้งกรุงสุโขทัยทุกพระองค์ ไม่มีเหตุอันใดซึ่งเกี่ยวข้องแก่เรื่องที่ตั้งขึ้น จะกล่าวแลไม่มีผู้ใดได้ถามบังอาจกล่าวคำโกหกว่าพระเจ้าแผ่นดินที่สุดวงศ์สุโขทัยทรงพระนามว่าพระจุลปิ่นเกษ เหตุด้วยแต่ก่อนได้โกหกไว้ว่า เจ้าแผ่นดินสุโขทัยองค์หนึ่งชื่อพระปิ่นเกษ ที่ให้มีจุลปิ่นเกษขึ้นนั้นด้วยหวังจะเทียบพระจอมเกล้าแลพระจุลจอมเกล้า หมายความว่าเหมือนเป็นที่สุดวงศ์ด้วยกัน ข้อความทั้งนี้ย่อมปรากฏอยู่แก่ใจคนทั้งปวงว่า ไม่มีความจริงในนั้นเลยโกหกขึ้นทั้งสิ้น แต่กล้าหาญโกหกฟังसानยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนจนถึงมิได้เกรงพระบรมเดชานุภาพ ถ้าจะละเลยให้ฟังสร้าต่อไป ก็จะแต่งความเทียบเคียงหยาบเข้าหนักขึ้นกว่านี้

แต่ทรงพระราชดำริห์ว่า นายกุหลาบก็เป็นคนมีอายุมากนับว่าชราอยู่แล้ว แลความฟังสร้าเดิมของอภัยทศนายกุหลาบใกล้ไปข้างทางเสียชีวิตนั้น ก็ยอมปรากฏอยู่แล้ว การที่แต่งถ้อยคำฟังสร้าหนักขึ้นครั้งนี้จะเป็นด้วยความเสียชีวิตนั้นกล้าขึ้นก็ได้ จึงดำรัสสั่งให้พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมืองจับตัวนายกุหลาบ(๑)

உள்ளம்

- (๑) เรื่องราวของนายกุหลาบ ตฤษณานันท์ สมเด็จพระราชาธิบดีราชานุภาพไตรรัตน์ไว้ในหนังสือนิทานโบราณคดี เรื่อง ที่ ๕ (หนังสือหอหลวง)

